

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1944/45 dels (punkt 105 i nionde huvudtiteln) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor, dels (punkt 106) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 49 000 000 kronor, dels ock (punkt 107) till Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag av 31 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 21 april 1944 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 253, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.;

dels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angivna riktlinjer;

2) för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 118 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 64 000 000 kronor;

c) till Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor.

Vid propositionen fogat författningsförslag är av följande lydelse.

Förslag

till

förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Den som, för annat ändamål än för förbrukning i eget hushåll, av smör framställer grädde eller vara, som kan användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller vara, som kan användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, skall enligt vad här nedan stadgas erlægga särskild avgift. Vad nu sagts skall dock ej gälla, då av smör för försäljning framställes sådan vara, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror.

Den som använder smör på sätt i första stycket sägs benämnas i denna förordning tillverkare.

2 §.

Avgift för sådan tillverkning som avses i 1 § utgår med det belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med högst en krona 50 öre för varje vid tillverkningen använt kilogram smör. Avgiften utgör lägst 50 kronor för varje hel eller påbörjad kalendermånad, under vilken tillverkningen bedrivs.

3 §.

Den som ämnar bedriva tillverkning som avses i 1 § skall därom göra skriftlig anmälan till kontrollstyrelsen. Anmälningsskyldigheten skall, där sådan tillverkning bedrivs vid tiden för denna förordnings ikraftträdande, fullgöras utan dröjsmål och i annat fall innan tillverkningen tager sin början.

4 §.

Tillverkare är pliktig att över sin tillverkning föra tillverkningsbok enligt anvisningar som meddelas av kontrollstyrelsen.

5 §.

Tillverkare skall för varje kalenderkvartal upprätta och senast å femtonde söckendagen efter kvartalets utgång till kontrollstyrelsen avlämna en på tro och heder avgiven deklARATION angående den myckenhet smör, som under kalenderkvartalet av honom använts för ifrågavarande ändamål.

Där så finnes påkallat, må kontrollstyrelsen ålägga viss tillverkare att avlämna sådan deklARATION för kortare tid än kalenderkvartal.

6 §.

Tillverkares skyldighet att avlämna deklaration upphör, sedan skriftlig anmälan om tillverkningens upphörande och dagen därför ingivits till kontrollstyrelsen. Dock skall deklaration avlämnas för den deklara-tionsperiod, under vilken tillverkningen upphört.

7 §.

Tillverkare skall samtidigt med deklarationens avlämnande er-lägga den avgift, som skall utgå för den i deklarationen upptagna kvantiteten smör.

Avgiften erlägges genom insättning å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning eller å kontrollstyrelsens postgiro-konto.

8 §.

Erlägges icke avgift inom föreskriven tid, må kontrollstyrelsen meddela tillverkaren förbud tills vidare, till dess avgiften guldits, att bedriva tillverkning, som avses i 1 §.

Tillverkare är skyldig att, då kontrollstyrelsen det påfordrar, hos styrelsen ställa säkerhet för avgiftens behöriga erläggande till belopp, som styrelsen finner erforderligt.

Ställes ej vid anfordran sådan säkerhet, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Försummar tillverkare att inbetala avgift, som det enligt denna förordning åligger honom att erlægga, må avgiften på framställning av kontrollstyrelsen omedelbart utmätas med det belopp, vartill kontrollstyrelsen efter verkställd undersökning fastställer densamma.

9 §.

Överinseendet å kontrollen att avgift behörigen erlägges handhaves av kontrollstyrelsen.

Tillverkare är pliktig att för tillsyn bereda kontrolltjänsteman, närhelst han det påfordrar, tillträde till samtliga för tillverkarens rörelse använda lokaler, att meddela kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman alla begärda upplysningar angående inköp och förbrukning i rörelsen av smör samt att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kontrollstyrelsen för erhållande av en betryggande kontroll över avgiftens behöriga erläggande meddelar, ävensom de anvisningar, som kontrolltjänsteman i enlighet med kontrollstyrelsens föreskrifter kan komma att lämna.

Tillverkare, som enligt lag är skyldig föra handelsböcker, åligger därjämte att vid anfordran hålla dessa med tillhörande handlingar tillgängliga för kontrolltjänsteman.

10 §.

Den som tillverkar eller försäljer maskiner, som kunna användas vid sådan tillverkning som avses i 1 §, är pliktig att på anfordran av kontrolltjänsteman lämna denne uppgift om gjorda försäljningar av dylika maskiner.

11 §.

Granskning av deklARATIONER, som enligt denna förordning avgivits, må ej verkställas av annan än kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman. DeklARATIONERNA skola tillhandahållas dem, som i och för sin befattning böra därav erhålla del. I övrigt må deklARATIONER icke vara för någon tillgänglig utan att den, som avgivit deklARATIONEN, medgivit dess offentliggörande; dock må deklARATIONER, på sätt Kungl. Maj:t förordnar, för statistisk bearbetning utlämnas till ämbetsmyndighet eller tjänsteman, åt vilken Kungl. Maj:t uppdrager utförandet av sådan bearbetning.

12 §.

Den som utan anmälan varom sägs i 3 § eller i strid mot förbud enligt 8 § första stycket bedriver tillverkning, som avses i 1 §, straffes med dagsböter.

13 §.

Den som underlåter att inom föreskriven tid avgiva deklARATION, böte från och med tjugufem till och med trehundra kronor; och må kontrollstyrelsen förelägga den uppgiftspliktige lämpligt vite.

14 §.

Om ansvar i vissa fall för den som i deklARATION lämnat oriktig uppgift stadgas i skattestrafflagen.

15 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt 9 eller 10 § åligger, straffes med böter högst trehundra kronor, och må kontrollstyrelsen förelägga vederbörande lämpligt vite.

16 §.

Tjänsteman, vilken på grund av sin befattning med ärende, som i denna förordning avses, erhållit del av deklARATION eller tillverkares bokföring, må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa vare sig innehållet i sådan deklARATION eller annat tillverkares affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom. Den häremot bryter vare underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Gör annan än tjänsteman sig skyldig till förseelse, som nu sagts, straffes med dagsböter.

Den som på grund av sådant förordnande om statistisk bearbetning av deklARATIONER som sägs i 11 § erhållit del av deklARATION, må ej utom tjänsten yppa något av deklARATIONENS innehåll. Vid överträdelse härav vare den skyldige förfallen till ansvar, som stadgas i första stycket.

17 §.

Fullgöres icke ordentligen skyldigheten att hålla bokföring som avses i 4 § och är förseelsen ej straffbar enligt annat författningsrum, straffes tillverkaren med dagsböter.

18 §.

Förseelse som avses i 15 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av kontrollstyrelsen.

Förseelse varom förmåles i 16 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter eller viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

19 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1944, från och med vilken dag förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde, skall upphöra att gälla; dock att sistnämnda förordning alltjämt skall äga tillämpning beträffande sådan framställning av grädde som ägt rum före den 1 juli 1944 samt att, där anmälan om tillverkning skett enligt 3 § samma förordning, ny anmälan icke behöver äga rum.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande *under motionstiden vid riksdagens början väckta motioner*, nämligen

1) I: 76 av herr *von Heland m. fl.* likalydande med II: 124 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid fastställandet av direktiven för prissättningen på jordbrukets produkter måtte uttala det önskemålet, att inkomsterna för jordbruket beräknas så, att timlönen för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften kan höjas till samma nivå, som gäller för grovarbete på landsbygden;

2) I: 216 av herr *Alfred Andersson* likalydande med II: 335 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari hemställt,

1) att riksdagen måtte besluta, att producentbidraget på mjölk skall utbetalas kvartalsvis samt utgå med 4 öre per kilogram för 2 000 kilogram mjölk per kvartal med avdrag av 2 öre per kilogram för den del av mjölkleveransen, som ligger över 3 500 kilogram per kvartal;

2) att en årsutjämnning av producentbidraget sker vid årets slut;

3) I: 217 av herr *Jones Erik Andersson m. fl.* likalydande med II: 330 av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen ville till Kungl. Maj:t göra en värdsam hemställan om skyndsamma åtgärder i avsikt att utan alltför stor höjning av priset på konsumtionsmjölken vidtaga en ökning av mjölkpriset åt småbrukarna i enlighet med de synpunkter, som anförts i motionerna;

4) II: 321 av herr *Hansson* i Skediga, vari hemställt, att riksdagen vid prissättningen av jordbrukets produkter för nästa budgetår ville besluta, dels

att producentbidraget skall utgå med 5 öre per kilogram på högst 650 kilogram för månad eller sammanlagt 7 800 kilogram mjölk för år, dels att för täckande av den större kostnad, detta producentbidrag kommer att draga i förhållande till det nu tillämpade, ett högre pris på produkt- och konsumtionsmjölken får uttagas, dels ock att statsmedel anvisas;

5) II: 416 av herrar *Lundell* och *Eriksson* i Frägsta, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla dels om utredning angående de prishöjningar å lantbrukets produkter, som kunna erfordras för att bringa löneläget bland lantarbetarna upp till likvärdighet med lönerna inom närmast jämförliga fack, samt om framläggande i samband med blivande proposition om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område av förslag om sådana prishöjningar, som för angivet ändamål befinnas erforderliga, dels om utredning angående de belopp, som kunna erfordras för en modernisering av lantbrukets byggnadsbestånd, i första hand dess bostadsbyggnader, samt om framläggande för riksdagen av förslag, i ovan angiven blivande proposition, om sådan ytterligare prishöjning å lantbrukets produkter under t. ex. 5 år framåt, som behöves för att tillföra lantbruksnäringen de erforderliga beloppen, vartill även torde behöva knytas förslag om kontrollåtgärder ägnade att övervaka att ifrågakvarande medel i huvudsak komma till avsedd användning.

Vidare har utskottet till behandling förehåft följande *i anledning av förevarande proposition väckta motioner*, nämligen

6) I: 327 av friherre *Beck-Friis*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 253 måtte besluta att dels genomföra en reglering av priset på svensk ull i huvudsaklig överensstämmelse med ett av statens livsmedelskommission i skrivelse av den 16 februari 1944 framlagt förslag, dels ock för nämnda ändamål för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

7) I: 330 av herr *Mannerskantz m. fl.* likalydande med II: 526 av herr *Anderson* i Mejstad *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i motionerna intaget förslag till prisorter måtte av livsmedelskommissionen fastställas;

8) I: 331 av herr *Lennart Johansson* och herr *Hagman* likalydande med II: 529 av herr *Sveningsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta,

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om lättnader beträffande rådande trafikrestriktioner när det gäller livsmedelstransporter av i motionerna anført slag,

dels ock att skäligen komensation skall utgå till de jordbrukare, som genom statliga ingripanden fått förhöjda transportkostnader vid leverans av mjölk till mejeri;

9) I: 332 av herr *Holmberg*, likalydande med II: 525 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*, vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 253 måtte besluta,

att viss slaktavgift återigen liksom tidigare uttages, vilka medel användas för fördelning av differentierade producentbidrag för fläsk,

att tidigare utgående arealtillägg för mindre brödsädesodlare återupptagas, samt

att till särskilt understöd för jordbruket i Norrland *m. m.* anvisas 10 000 000 kronor;

10) I: 333 av herr *Alfred Andersson* likalydande med II: 530 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 253 måtte uttala, att det mindre jordbrukets behov av spannmål och oljekraftfoder måtte beaktas i högre grad än under närmast föregående år;

11) I: 335 av herr *Hagman m. fl.* likalydande med II: 532 av herrar *Dickson* och *Anderson* i Mejstad, vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 253 i den del, denna berör frågan om brödspannmålets avsättning, ville uttala att det s. k. bundna systemet måtte tillämpas, därest ej en större export av brödspannmål enligt vad som i motionerna anförts skulle komma till stånd;

12) I: 336 av herr *Lennart Johansson*, vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 253 måtte besluta sådana grunder för producentbidraget å mjölk som föreslagits i motionen;

13) I: 337 av herrar *Gränebo* och *Lodenius*, vari hemställdt, att riksdagen ville uttala, att vid brödsädsregleringens utformande för nästkommande regleringsår i motionen angivna synpunkter måtte bliva beaktade;

14) II: 520 av herr *Staxäng m. fl.*, vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 253 måtte besluta sådana grunder för producentbidraget å mjölk som föreslagits i motionen;

15) II: 524 av herr *Johansson* i Torp, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta att med anslutning till den i Kungl. Maj:ts proposition nr 253 uppdragna planen för tilldelning av kraftfoder uttala önskan om att den kvantitet foder, som är avsedd att utdelas per ko, måtte tilltagas till största möjliga myckenhet med tanke på dess betydelse för småbruket.

16) II: 527 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, vari hemställdt, att riksdagen genom skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära omedelbara åtgärder till fårskötselns stödjande i huvudsaklig överensstämmelse med livsmedelskommissionens senast framlagda förslag;

17) II: 528 av herrar *Hedlund* i Rådom och *Andersson* i Hedensbyn, vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 253 måtte uttala, att priset å lantsmör från sådan producent, av vilken icke skäligen kan påfordras att han lämnar sin mjölk till mejeri, skall sättas så att han

i huvudsak erhåller samma ekonomiska utbyte av mjölken som vid leverans till mejeri;

18) II: 533 av herr *Lundell*, vari hemställt, att riksdagen ville besluta att föreskrifterna för jordbrukets prisregleringar modifieras på sätt föreslagits i motionen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

1942 års jordbrukskommitté har i skrivelse den 6 mars 1944 och statens livsmedelskommission i skrivelse den 14 mars 1944 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 24 mars 1944.

I skrivelse den 31 mars 1944 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område

I *propositionen* ha lämnats *dels* en översikt över hittills vidtagna åtgärder (s. 6—21), *dels* vissa statistiska översikter (s. 21—39), *dels* redogörelse rörande priser på jordbrukets produkter under regleringsåret 1944/45 m. m. (s. 39—55), *dels* redogörelse för livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1944/45 (s. 55—76), *dels* redogörelse för förslag till åtgärder till stödjande av fårskötseln (s. 76—79), *dels* ock redogörelse för förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. (s. 79—82). Utskottet tillåter sig att i berörda delar hänvisa till *propositionen*.

Departementschefen.

Departementschefen har i ärendet anført följande.

»Under det nu löpande regleringsåret har det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel undergått avsevärda förbättringar. Som statens livsmedelskommission framhållit torde, därest skörden innevarande år ej blir dålig och i övrigt inga särskilda förhållanden inträffa, kunna räknas med att detta förbättrade tillstånd skall bestå under nästa regleringsår och att eventuellt även ytterligare förbättringar kunna uppstå. Det ovissa läget talar emellertid för att nu gällande regleringsåtgärder bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår. I händelse av en medelgod eller god skörd torde dock vissa lättnader i regleringarna kunna genomföras.

Såsom framgår av det anförda har Kungl. Maj:t även i år innan sådden verkställt meddelat beslut rörande prissättningen på vissa av jordbrukets produkter. Till grund för beslutet rörande prissättningen ligger en genom 1942 års jordbrukskommitté upprättad kalkyl angående jordbrukets inkomster och

kostnader under regleringsåret 1944/45. Kalkylen är uppgjord enligt i huvudsak samma grunder som tidigare kalkyler över jordbrukets inkomster och utgifter. Under det man våren 1943 till grund för prissättningen för regleringsåret 1943/44 lade den produktionsvolym, som preliminärt framräknats för regleringsåret 1942/43, har emellertid i den nu föreliggande kalkylen inkomstberäkningarna baserats på den produktionsvolym, som ansetts motsvara en på visst sätt uppskattad normalskörd för år 1944. Den upprättade kalkylen utvisar ett kalkylmässigt inkomstöverskott om cirka 106 000 000 kronor. Prisbeslutet innebär, att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter i stort sett skola bibehållas oförändrade. Emellertid skola sådana nedsättningar göras av de nu gällande priserna, som kunna anses erforderliga för att främja avsättningen eller av liknande skäl. I övrigt skall det beräknade inkomstöverskottet icke nu föranleda beslut om prissänkningar. Kungl. Maj:ts beslut innefattar vidare, att en omräkning av kalkylen skall äga rum i augusti 1944 på basis av då föreliggande förhållanden. Därest det vid denna omräkning skulle befinnas, att även efter nyss avsedda prissänkningar ett inkomstöverskott skulle kvarstå, som är lika med eller mindre än inkomstöverskottet enligt den nu föreliggande kalkylen, skall det uppkomna överskottet få utjämnas genom en mot överskottet svarande höjning av posten för arbetskostnader. Om vid omräkningen ett inkomstöverskott skulle uppstå, som är större än inkomstöverskottet enligt den tidigare uppgjorda kalkylen, skall det överskjutande beloppet utjämnas genom sänkning av priserna å jordbruksprodukter eller höjning av priserna å statssubventionerade jordbruksförnödenheter, under det att återstoden skall utjämnas genom en motsvarande höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader. Skulle åter enligt den omräknade kalkylen underskott uppstå, skall detta underskott bäras av jordbruket intill ett underskott, motsvarande 4 procent å jordbrukets samlade inkomster enligt kalkylen, eller i runt tal 80 000 000 kronor. Därest underskottet blir större än nu nämnts, skall justering äga rum på sådant sätt, att underskottet nedbringas till 4 procent av de samlade inkomsterna. Visar kalkylen underskott, skall någon höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader ej ske på grund av skedd eller förväntad ökning av lantarbetarelönerna.

Jämlikt de våren 1943 fastställda riktlinjerna för prissättningen å jordbruksprodukter under innevarande regleringsår har en omräkning av den i augusti 1943 uppgjorda kalkylen ägt rum i januari 1944 och en ytterligare sådan omräkning skall vidtagas i maj 1944. I likhet med 1942 års jordbrukskommitté finner jag det icke nödvändigt att redan nu ställning tages till frågan, huruvida motsvarande omräkningar böra vidtagas även av kalkylerna för nästa regleringsår. Detta spörsmål synes böra upptagas till övervägande i samband med prövning av augustikalkylen.

Genom Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan torde jämväl i viss utsträckning ha tillgodosetts önskemål som framförts vid 1943 års riksdag. Jag vill sålunda erinra, att riksdagen uttalade, att den för sin del hyste den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna borde vara jämställd med real-

lönen för andra grovarbetare å landsbygden. Med hänsyn till det beslutade prisstoppet syntes det emellertid riksdagen knappast vara möjligt att i dåvarande läge genomföra en sådan lönereglering. Riksdagen, som uppmärksammat de betydande svårigheterna för jordbruket att erhålla erforderlig arbetskraft till avtalsenliga löner, ansåge sig emellertid endast kunna framhålla önskvärdheten av att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt måtte kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgrupper.

I kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader har arbete, utfört av brukaren och hans familjemedlemmar, upptagits å kostnadssidan med belopp motsvarande kostnader för lejd arbetskraft. Den avsedda höjningen av lantarbetarelönen kommer vid sådant förhållande att medföra en motsvarande ökning av ersättningen för det arbete, som utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar. För innehavarna av de mindre brukningsdelarna, där arbetet helt eller till största delen utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar, kommer alltså, som livsmedelskommissionen framhållit, det förhållandet, att vid prissättningen utrymme lämnas för en betydande höjning av lantarbetarelönen, att medföra en avsevärd ekonomisk förbättring. Denna förbättring kommer däremot endast i ringa mån innehavarna av de större jordbruken till del, eftersom arbetet där i huvudsak utföres av lejd arbetskraft.

Beträffande avvägningen av priserna för de olika produkterna får jag hänvisa till den föregående framställningen.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigsutbrottet, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handhava jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnads-kalkylen avser tiden från och med den 1 september 1944 till och med den 31 augusti 1945, torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande, av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde liksom hittills, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna finnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, på sätt livsmedelskommissionen ansett, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Kommissionen har emellertid framhållit, att vid en fortsatt gynnsam utveckling av försörjningsläget en höjning av ostens fetthalt och en höjning av fetthalten i den standardiserade mjölken kunde tänkas komma i fråga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen besluta i dessa frågor.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen anfört torde de bestämmelser, som äro intagna i förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes till framställning av grädde, och kungörelsen samma dag (nr 622) med förordnande om avgift för smör, som användes för framställning av grädde, böra i vissa hänseenden omarbetas. För att hindra ett kringgående av bestämmelserna böra dessa såsom kommissionen uttalat ändras så att de bliva tillämpliga även å användande av smör för framställning av varor, som kunna användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller av varor, som kunna användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde. Därjämte synas vissa bestämmelser av huvudsakligen kontrollteknisk natur böra bringas i närmare överensstämmelse med föreskrifterna i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt. Med hänsyn till omfattningen av de ifrågasatta ändringarna torde lämpligen en helt ny författning i ämnet böra utfärdas. Förslag till sådan har i enlighet med det anförda upprättats inom jordbruksdepartementet.

Livsmedelskommissionen har i samband med avgivande av yttrande över en till kommissionen remitterad framställning från Småbrukarnas riksförbund om ändring i gällande bestämmelser rörande producentbidrag å mjölk ingående undersökt olika möjligheter att modifiera dessa bestämmelser i syfte att åstadkomma ytterligare förbättring av det mindre jordbrukets ställning. Till belysande av dessa undersökningar har, som av den föregående redogörelsen framgår, på anmodan av kommissionen inom Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. utarbetats vissa tabeller för beräkning av producentbidrag, vilka tabeller fogats såsom *bilaga 4* till detta protokoll. Som förut framhållits bygger tabellen 1 på de nuvarande bidragsbestämmelserna, tabellen 2 på de av riksförbundet föreslagna bidragsbestämmelserna men med bibehållande av månadsberäkning, tabellen 3 på de av riksförbundet föreslagna bidragsbestämmelserna men med bibehållande av den nuvarande kostnadsramen samt tabellen 4 på de nuvarande bidragsbestämmelserna med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Kommissionen har för egen del ansett det lämpligast, att de nuvarande bidragsreglerna bibehållas, möjligen med sådan ändring, som framgår av tabellen 4.

Ett genomförande av Småbrukarnas riksförbunds förslag skulle enligt livsmedelskommissionens beräkningar komma att medföra en kostnadsökning i

jämförelse med det nuvarande systemet av inemot 10 000 000 kronor. Jag vill härvid erinra, att medelsbehovet till producentbidrag under innevarande budgetår beräknats till 31 700 000 kronor. Av vad livsmedelskommissionen anfört i ärendet framgår emellertid, att de verkliga kostnaderna för producentbidrag sannolikt komma att uppgå till omkring 46 000 000 kronor. Vid beräkningen av den ekonomiska effekten av de ändringar, som förra året föreslogos och genomfördes från och med den 1 juli 1943, förelåg icke tillräckligt statistiskt material. Detta föranledde en felkalkylering av kostnaderna för producentbidraget uppgående till omkring 5 000 000 kronor. I övrigt torde kostnadsökningen sammanhänka med en stegring av mjölkleveranser från innehavare av mindre kreatursbesättningar, en ökning som för övrigt väntas fortsätta under nästa regleringsår. Kostnaden enligt de av riksförbundet föreslagna bestämmelserna för producentbidrag skulle troligen bli omkring 55 000 000 kronor.

Av vad jag förut anfört framgår, att Kungl. Maj:ts beslut i fråga om jordbrukspriserna under regleringsåret 1944/45 kommer att medföra bland annat en väsentlig förbättring för innehavarna av mindre brukningsdelar. Såsom livsmedelskommissionen anfört synes ett ytterligare stöd åt det mindre jordbruket, utöver den förbättring som sålunda kan beräknas komma till stånd, av statsfinansiella skäl icke böra lämnas genom en ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen, därest detta skulle innebära en ökning av statsverkets sammanlagda kostnader för jordbruksregleringen. Med hänsyn härtill och då jag icke kunnat finna någon av de av statsmedel utgående bidragsposterna, som lämpligen kan sänkas i motsvarande grad, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen att någon omläggning av bestämmelserna för producentbidrag, som kan komma att öka statsverkets kostnader, icke bör genomföras.

Vad angår bidragsbestämmelsernas utformande vill jag närmast ansluta mig till det av livsmedelskommissionen utarbetade andra alternativet (tabell 4 i bilaga 4). De nuvarande bestämmelserna synas alltså i huvudsak böra bibehållas med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Härigenom komma leverantörer av större kvantiteter mjölk, för vilka producentbidraget icke torde vara avsett, på ett tidigare stadium att avskäras från producentbidrag. Enligt mitt förmenande böra bidragsbestämmelserna utformas så, att bidrag utgår enligt nu gällande regler intill en månadsleverans av 1 100 kilogram, motsvarande ett bidrag av 26 kronor, med sistnämnda belopp även för leveranser, som uppgå till mer än 1 100 men ej överstiga 1 200 kilogram, och därefter minskas med 2 öre för varje kilogram, varmed månadsleveransen överstiger 1 200 kilogram, för att helt upphöra vid en månadsleverans av 2 500 kilogram. De förenklingar i bidragstabellen, som i övrigt förordats av livsmedelskommissionen, torde närmare böra få prövas av kommissionen, vilken alltså synes böra erhålla befogenhet att vidtaga sådana justeringar av reglerna för beräkning av producentbidragen, som finnas kunna medföra en förenkling vid beräkningen och utbetalandet av bidragen.

Såsom kommissionen föreslagit torde mjölkpristillägg böra utgå efter oförändrade grunder. Kostnaderna härför ha till följd av ökningen i mjölkinkväningen till mejeri för budgetåret 1944/45 av livsmedelskommissionen beräknats komma att uppgå till 46 200 000 kronor mot 40 000 000 kronor för budgetåret 1943/44. Dessa beräkningar föranleda ingen erinran från min sida.

I enlighet med livsmedelskommissionens förslag bör även för nästa regleringsår ett belopp av 9 000 000 kronor ställas till förfogande för utbetalande av lokala differentieringsbidrag. I anslutning till vad som skett under innevarande regleringsår torde fastställandet av grunderna för utbetalningen av dessa bidrag böra anstå till hösten, då större möjligheter föreligga att överblicka mjölkproduktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna.

Beträffande de norrländska differentieringstilläggen har livsmedelskommissionen ifrågasatt, att — med bibehållande i stort sett av det stöd åt mjölkproduktionen i de olika delarna av Norrland som lämnas genom nu utgående bidrag — bidragen skulle beräknas efter kvantiteten mjölkfett i den invägda mjölken. Som en dylik åtgärd skulle giva ett rättvisare resultat för de enskilda leverantörerna och även för mejerierna innebära en viss lättnad, synes en sådan omläggning böra övervägas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande härutinnan. Med av livsmedelskommissionen föreslagna avrundning av beloppen skulle ifrågavarande bidrag utgå med 69 öre för Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark, 56 öre för Västerbottens län i övrigt samt 40 öre för Jämtlands län, Västernorrlands län och Gävleborgs län utom Gästrikland, allt för kilogram mjölkfett. Kostnaderna för de norrländska differentieringstilläggen ha av kommissionen beräknats till 5 000 000 kronor.

Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde livsmedelskommissionen böra givas befogenhet att vidtaga mindre justeringar i den eljest för mjölkpristilläggen och differentieringstilläggen gällande områdesindelningen.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels s. k.* merfraktbidrag, *dels s. k.* regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels ock* bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare böra liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 8 000 000 kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande under

rådande kristid. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Nu gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och för omhändertagandet av lantsmör böra i enlighet med livsmedelskommissionens beräkning upptagas till 500 000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mejeriprodukter.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att regleringssystemet beträffande köttvaror bör bibehållas i huvudsak oförändrat under nästa regleringsår. Emellertid torde såsom kommissionen framhållit det vara lämpligt att, i syfte att få fram kött till marknaden under sommaren 1944, köttpriserna få varieras så att priserna kunna höjas under sommaren. Den därav föranledda inkomstökningen torde få kompenseras genom prissänkningar under andra årstider. Även i övrigt böra priserna å köttvaror, särskilt nötkött, i enlighet med kommissionens förslag kunna höjas och sänkas på sätt finnes lämpligt för att reglera tillförseln, därvid dock bör iakttagas att genomsnittspriset för hela regleringsåret blir det i inkomst- och utgiftskalkylen antagna.

Beträffande äggregleringen torde överbäganden om ändringar i densamma bliva beroende av produktionsutvecklingen.

Potatisregleringen.

Livsmedelskommissionen har framhållit att, därest potatisskörden innevarande år ej skulle bliva anmärkningsvärt dålig, den frihet beträffande försäljningen och förbrukningen av potatis, som rått under regleringsåret 1943/44, borde kunna bibehållas även under nästa regleringsår.

Jag torde här få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 24 september 1943 bemyndigat statens livsmedelskommission att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1943—30 september 1944 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har sedermera ingåtts mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 9 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1944/45 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1944 inneliggande lager av prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton. Dessutom åtager sig kom-

missionen under nyss angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, räknat från och med den 1 oktober 1944. De enligt 9 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsädsregleringen.

Livsmedelskommissionen har framhållit att, därest brödsäds-skörden år 1944 skulle bliva av någoriunda normal storlek, denna skörd vid nuvarande ransonering icke blott skulle komma att motsvara den löpande konsumtionen under regleringsåret 1944/45 utan även lämna ett visst överskott.

Inom livsmedelskommissionen har till övervägande upptagits att ändra det nuvarande systemet med inlösen av spannmålen till fasta garantipriser kombinerat med ett stödköpsförfarande. Det nuvarande systemet har nämligen ansetts innebära en halvmesyr mellan ett inlösningsförfarande och ett system med fasta inköps- och försäljningspriser. Den huvudsakliga anledningen härtill torde vara den, att skillnaden, en krona för deciton, mellan stödköpsnivån å ena, samt den nivå, vid vilken försäljningspriset till kvarnarna angivits skola ligga, å andra sidan, varit för snävt tilltagen för att vid handelns försäljningar till kvarnarna kunna förslå till täckande av såväl samtliga handelskostnader som uppkomna transportkostnader samt därjämte till skälighetsförräntning. Inom kommissionen ha till övervägande förelegat två av Svenska spannmålsaktiebolaget framlagda förslag beträffande brödsädsregleringen under nästa regleringsår. Det ena förslaget går ut på en inlösningsgaranti kombinerad med ett stödköpsförfarande efter samma huvudprinciper som nu gällande regleringssystem men med större marginal mellan stödpris och högsta kvarnpris. Enligt det andra förslaget skulle tillämpas ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser i likhet med vad som gällt för fodersädsregleringen under innevarande regleringsår.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde det icke vara lämpligt att redan nu taga ställning till frågan, vilketdera av de båda av spannmålsaktiebolaget föreslagna systemen som bör tillämpas under nästa regleringsår. Det synes därför böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kommissionen sedermera utfärda erforderliga bestämmelser i detta hänseende. Även i fråga om den närmare utformningen av de olika regleringssystemen synes avgörandet böra uppskjutas till hösten.

I nuvarande läge torde det vara önskvärt att åtgärder redan nu vidtagas för att utöka de befintliga lagringsutrymmena för spannmål. I likhet med livsmedelskommissionen vill jag förorda, att nybyggnader för lagring av åtminstone 100 000 ton spannmål verkställas. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra torde det böra uppdragas åt Svenska spannmålsaktiebolaget att skyndsamt låta verkställa planering av den sålunda förorda-

de nybyggnaden. Såsom kommissionen anfört torde det vara önskvärt att, i all den omfattning som krisförhållandena medgiva, för byggnaderna sådant material kommer till användning, att det blir fullt ekonomiskt att begagna de nya utrymmena även under fredstid.

Därest 1944 års brödsädsskörd skulle bli tämligen god, synas emellertid ytterligare åtgärder böra vidtagas för att kunna tillvarata den nya skörden. Jag är ense med livsmedelskommissionen därom att i ett sådant läge lagring hos jordbrukarna av brödsäd bör uppmuntras och vissa lättnader i de nu gällande ransoneringsbestämmelserna böra vidtagas. Om skörden blir stor, synes särskilt böra övervägas att träffa avtal med enskilda jordbrukare om lagring av spannmål på gårdarna mot särskild ersättning. Slutlig ställning till denna fråga torde emellertid ej kunna tagas, förrän skördens storlek kan överblickas. Även spørsmålet om i vilken utsträckning lättnader i regleringen lämpligen böra ifrågakomma synes vara svårt att på förhand bedöma. Som livsmedelskommissionen framhållit bör därvid i första hand övervägas att slopa inblandningen av korn vid förmalning av vete och råg och i samband därmed häva det i södra och mellersta Sverige hittills gällande förbudet att använda korn för utfodring. Under förutsättning att skörden blir av någorlunda normal omfattning synas vidare kunna genomföras vissa uppmjukningar av reglerna om rätt att använda brödsäd, som under normala förhållanden anses som icke kvarngill, för utfodring. Liksom livsmedelskommissionen vill jag framhålla, att det under angiven förutsättning i fråga om skördens storlek är ett önskemål, att den icke kvarngilla spannmålen ej föres ut i marknaden utan kommer till användning hemma på gårdarna. För att så skall bli fallet måste bolagets inköpspris för ifrågavarande spannmål ligga relativt lågt. Såvida icke särskilda omständigheter inträda, torde de nu gällande kvalitets- och prisregleringsskalorna i övrigt justeras så att de i huvudsak överensstämmer med vad som gällde för regleringsåret 1943/44.

Fodermedelsregleringen.

Som jag förut förordat torde, därest ej exceptionella förhållanden inträda, till övervägande böra upptagas att upphäva det i södra och mellersta Sverige gällande utfodringsförbudet för korn, varigenom kornet alltså åter skulle kunna medräknas i fodertillgångarna.

Livsmedelskommissionen har framhållit att den starkt minskade importen av utländska fodermedel har till följd, att ett hävande av fodersädsransoneringen endast kan ske under förutsättning av en mycket god fodersädsskörd. Som ytterligare förutsättning härför bör gälla, att hävandet av ransoneringen icke äventyrar möjligheten för innehavarna av mindre jordbruk att tillgodose sitt behov av fodersäd. Därest fodersädsavstående skall äga rum, torde det enligt mitt förmenande böra omfatta även korn samt i övrigt anordnas efter i huvudsak samma principer som under de senast förflutna regleringsåren.

I likhet med Svenska spannmålsaktiebolaget och livsmedelskommissionen finner icke heller jag för närvarande anledning föreslå vidtagande av ändringar i reglerna för handeln med fodersäd. Den av kommissionen berörda frågan om vidtagande av särskilda åtgärder för att stimulera tillförseeln av gryn havre till kvarnarna torde, som kommissionen förordnat, få upptagas till behandling i höst.

Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde frågan om stråfoderregleringen definitivt böra avgöras först då utfallet av innevarande års stråfoderskörd närmare kan överblickas. En skärpning av de nuvarande regleringsbestämmelserna torde emellertid enligt kommissionens uppfattning behöva tagas under övervägande i händelse av att stråfoderskörden skulle bliva svag.

I fråga om de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende å olika slag av kraftfodermedel, torde i huvudsak icke böra genomföras några principiella förändringar. Tilldelningen av kraftfoder blir i sista hand beroende på de disponibla kvantiteterna.

Då det ur lagerutrymmessynpunkt anses vara synnerligen önskvärt att försäljningarna av oljekraftfoder äga rum så tidigt som möjligt under regleringsåret, har livsmedelskommissionen planerat att lämna oljekraftfoder genom en tilldelning av viss kvantitet per ko under juli eller senast under augusti månad 1944 samt genom en på grundval av mjölkproduktionen inom olika besättningar beräknad tilldelning så snart som möjligt därefter. För att åstadkomma en skyndsam avlastning av lagringsutrymmena torde i huvudsaklig anslutning till vad kommissionen förordnat en differentiering av priset på oljekraftfoder kunna ske.

Med hänsyn till föreliggande, ganska betydande avsättningssvårigheter för rågkli har livsmedelskommissionen övervägt dels att öka prisskillnaden mellan vete- och rågkli och dels att höja inköpskvantiteten rågkli på inköpsbevis till 50 procent utöver den kvantitet, på vilken beviset utställts.

Jag har ej funnit anledning till särskilt uttalande i anledning av vad kommissionen i dessa delar anfört.

Konstgödselregleringen.

Icke heller beträffande konstgödselregleringen ha föreslagits några förändringar. I vad mån något tillskott av statsmedel till clearingkassan för konstgödselmedel kan bliva erforderligt för nästa budgetår har, med hänsyn till de i olika avseenden ovissa importförhållandena, syntts kommissionen svårt att för närvarande bedöma. Tillräcklig anledning att ifrågasätta uppförande av medel för ändamålet å förskottsstat för nästa budgetår torde emellertid icke föreligga.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

På sätt livsmedelskommissionen uttalat torde kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet under budgetåret 1944/45 kunna beräk-

nas till i runt tal 73 000 000 kronor. Av detta belopp utgöra 9 000 000 kronor kostnader och prisskillnad för oljekraftfoder samt återstoden bolagets övriga kostnader.

Åtgärder till stödjande av fårskötseln.

Liksom livsmedelskommissionen finner jag det angeläget, att den återhämtning i fårstammen, som ägt rum under de gångna krigsåren, icke förbytes i en reduktion av besättningarna. Av särskild betydelse härvid torde vara, att en återgång efter krigets slut icke kommer att ske till det låga pris å svensk ull, som gällde före kriget. Det torde emellertid kunna förväntas, att åtgärder, som i sådant syfte nu må finnas erforderliga, komma till stånd genom jordbrukets föreningar och textilindustrin. Med hänsyn härtill synes för närvarande icke påkallat att upptaga denna fråga till avgörande utan torde densamma få behandlas i samband med 1942 års jordbrukskommittés slutliga förslag.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de fyra senaste budgetåren medgavs, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Från de medel som avsetts för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland ha under de senaste tre budgetåren anvisats vissa belopp till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

I enlighet med vad lantbruksstyrelsen förordat torde vidare ett belopp av 30 000 kronor böra anvisas av ifrågavarande medel till täckande av de förluster, som under åren 1939—1941 uppstått vid driften av Norrlands trädgårdsskola i Söråker.

För vissa arbeten avseende bekämpande av ogräs ha under de senaste tre budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts även för nästa budgetår. Ett oförändrat belopp av 16 800 kronor torde av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för ifrågavarande ändamål. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera meddela närmare föreskrifter om medlens disposition.

Från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader torde vidare, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen förordat, ett belopp

av 10 000 kronor ställas till förfogande för Algot Holmberg & söner aktiebolag för fullföljande under år 1944 av bolagets verksamhet med avseende å förädling av sojaväxter.

Till bestridande av lantbruksstyrelsens kostnader under budgetåret 1944/45 för inspektion över klassificering av kött m. m. synes från medel, som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder, böra få disponeras ett belopp av 19 400 kronor.

Hinder torde icke böra möta att av sistnämnda medel gälda kostnaderna för de av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund avsedda fortbildningskurserna för konsulenter och lantbrukslärare berörande jordbrukets rationaliseringsproblem med ett belopp av 14 260 kronor.

Vad slutligen angår framställningen från hushållningssällskapens ombud om anslag till utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis vill jag erinra, att det jämlikt beslut av 1943 års riksdag till detta ändamål anvisade beloppet torde vara tillräckligt för verksamhetens bedrivande jämväl under nästa budgetår. Då hinder icke synes böra möta att disponera nämnda belopp även under nästa budgetår, torde ytterligare medelsanvisning i anslutning till ombudens framställning icke vara erforderlig.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av livsmedelskommissionen framförda förslagen uppgå till sammanlagt 230 000 000 kronor. Av denna summa belöpa 46 000 000 kronor på producentbidrag, 46 200 000 kronor på mjölkpristillägg, 5 000 000 kronor på differentieringstillägg för mjölk i Norrland, 9 000 000 kronor på lokala differentieringsbidrag för mjölk, 8 000 000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 500 000 kronor på pristillägg för lantsmör, 40 000 000 kronor på förmalningsersättning, 64 000 000 kronor på Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, 9 000 000 kronor på prisclearing för fodermedel m. m. samt 2 000 000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté även som för täckande av de utgifter, som föranledas av förslaget till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. Med hänsyn härtill torde det för diverse kostnader avsedda beloppet böra höjas till 3 000 000 kronor. Enligt beslut av innevarande års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 34) medgavs att från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område finge disponeras ett belopp av 100 000 kronor för täckande av vissa utgifter för utdelande av livsmedel till nödlidande. Enligt vad som framgår av skrivelser från statskontoret har genom ett förbiseende i de uppgifter som lämnats det för ändamålet behövliga beloppet angivits omkring 25 000 kronor för lågt. Bemyndigande torde lämnas av riksdagen att täcka även sistnämnda belopp från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Beträf-

fande medel som erfordras till förmalningsersättning kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att framlägga förslag. Spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder m. m., som för löpande budgetår finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet, torde från och med nästa budgetår böra bestridas från ett särskilt under nionde huvudtiteln uppfört reservationsanslag, benämnt Prisclearing för fodermedel m. m. Anslaget synes för nästa budgetår böra uppföras med ett belopp av 9 000 000 kronor. Då jag beträffande övriga kostnader utom kostnaderna för förmalningsersättning icke har anledning att för närvarande frånga de av livsmedelskommissionen gjorda beräkningarna, torde härutöver för budgetåret 1944/45 böra anvisas dels till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 118 000 000 kronor dels ock till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 64 000 000 kronor.

I anslutning till vad jag förut anfört har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.*, vilket förslag torde böra underställas riksdagen för antagande.

Vissa bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.»

Av utskottet införskaffade yttranden.

Över de vid riksdagens början väckta motionerna I: 76 och II: 124, likalydande, I: 217 och II: 330, likalydande, samt II: 416 har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande från statens livsmedelskommission. Yttrande över de likalydande motionerna I: 217 och II: 330 ha härjämte avgivits av Sveriges lantbruksförbund.

Statens livsmedelskommission har i anslutning till vad som yrkats i motionerna I: 76 och II: 124 hänvisat till den ståndpunkt livsmedelskommissionen intagit i sin skrivelse den 14 mars 1944 rörande grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter för nästa regleringsår, vilken bland annat innebure att utrymme skulle lämnas för en avsevärd höjning av jordbrukets inkomstnivå. Att redan för nästa regleringsår ytterligare höja denna syntes med hänsyn till vikten av att den av statsmakterna beslutade allmänna pris- och lönepolitiken icke äventyrades ej böra komma i fråga.

Beträffande det i motionerna nr I: 217 och II: 330 framställda yrkandet om skyndsamma åtgärder i avsikt att utan allt för stor höjning av priset på konsumtionsmjölken vidtaga en ökning av mjölkpriset åt småbrukarna har kommissionen hänvisat till vad kommissionen i sina skrivelser den 14 och den 31 mars 1944 till Kungl. Maj:t anfört rörande bestämmelserna om producentbidrag.

Vad angår motionen II:416 har kommissionen erinrat, att den begärda utredningen om prishöjningen å jordbrukets produkter för att höja lönetillägget bland lantarbetarna avsåge förhållanden, som inginge såsom en huvudpunkt i det till 1942 års jordbrukskommitté lämnade utredningsuppdraget. Den begärda utredningen kunde alltså förväntas komma till stånd genom jordbrukskommitténs försorg. En utredning angående de belopp, som kunde erfordras för en modernisering av lantbrukets byggnadsbestånd, torde åter enligt kommissionens mening ej böra igångsättas, förrän riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken bestämts och det sålunda blivit möjligt att bedöma, i vilken utsträckning de nu befintliga brukningsdelarna borde bestå såsom självständiga enheter.

Sveriges lantbruksförbund har yttrat följande.

Motionerna I: 217 och II: 330 syfta till åtgärder att göra småbruket mera lönsamt, varvid motionärerna tänka sig ett tillägg av 5 öre å det till producenterna utgående mjölkpriset.

Som bekant ha statsmakterna under de senare åren vidtagit vissa åtgärder för att bringa särskilt stöd åt småbruket, främst genom producentbidragen å mjölk, i vilka en viss omläggning till de små jordbrukens fördel beslutades av 1943 års riksdag. För jordbruket i de nordliga landsdelarna ha också införts särskilda pristillägg, vilka utgått sedan vintern 1942/43. Med hänsyn till att jordbruken i sistnämnda landsdelar huvudsakligen utgöras av småbruk, kunna dessa pristillägg sägas utgöra en hjälp, av vilken småbruket i dessa i produktionshänseende sämre ställda områden har speciell nytta. Genom beslutet om den allmänna prissättningen för nästa produktionsår har man vidare, därest skördeförhållandena bliva någorlunda normala, så att avsalukvantiteterna kunna ökas, anledning vänta en förbättring av jordbrukarnas inkomster överhuvud taget. Verkningsarna av de sålunda vidtagna åtgärderna kunna ännu ej avläsas ur räkenskapsresultat från jordbruket, då sådana framkomma först senare. En viss förbättring av småbrukets inkomstförhållanden bör dock uppnås härigenom.

Erfarenheterna och föreliggande räkenskapsresultat från tidigare år ge emellertid vid handen, att småbruken i allmänhet äro mindre lönsamma än medelstora och större jordbruk. Detta beror främst på andra förhållanden än prissättningen å produkterna. Vid övervägande av åtgärder, som syfta till en mera varaktig förbättring av småbrukets lönsamhet, synes man icke kunna bortse härifrån. Särskild uppmärksamhet torde också ägnas åt småbrukets problem i de utredningar, som nu pågå inom 1942 års jordbrukskommitté, som har till behandling frågan om åtgärder för att efter kriget bereda jordbruket full lönsamhet. Det synes under sådana förhållanden icke finnas anledning och är icke heller möjligt att nu upptaga dessa invecklade spörsmål till behandling. Ej heller synes det vara tillrådligt att för närvarande vidtaga speciella åtgärder, vilka kunna föregripa prövningen av de förslag, som inom en tämligen nära framtid torde vara att vänta från jordbrukskommitténs sida.

Utskottets yttrande.

Ehuru det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel under det nu löpande regleringsåret undergått avsevärda förbättringar, anser utskottet i likhet med departementschefen, att gällande regleringsåtgärder med hänsyn till det ovissa läget böra bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår.

Liksom föregående år har Kungl. Maj:t före vårsåddens början meddelat beslut rörande prissättningen på vissa av jordbrukets produkter. Prisbeslutet innebär, att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter i stort sett skola bibehållas oförändrade. Emellertid skola sådana nedsättningar göras av de nu gällande priserna, som kunna anses erforderliga för att främja avsättningen eller av liknande skäl. I övrigt skall ett beräknat inkomstöverskott om cirka 106 000 000 kronor, som framkommit vid upprättad kalkyl angående jordbrukets inkomster och kostnader, icke nu föranleda beslut om prissänkningar utan disponeras för höjning av posten för arbetskostnader.

I motionen II: 533 har förordats, att det överskott, som kan uppkomma genom produktionsökning inom jordbruket, skulle delas mellan producenterna och konsumenterna. Ett överskott utöver 106 000 000 kronor borde enligt vad som uttalats i motionen till hälften komma producenterna till godo och endast till hälften gottskrivas konsumenterna i form av sänkta livsmedelspriser. Likaledes borde uppkommande underskott bäras lika mellan producenterna och konsumenterna.

Det av Kungl. Maj:t meddelade beslutet rörande prissättningen på jordbrukets produkter har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Utskottet förutsätter härvid, att prissänkning å de mera betydelsefulla jordbruksprodukterna i möjligaste mån undvikes så att jämvikten i jordbruksregleringen upprätthålles. Prisbeslutet innebär, att vid medelgod eller god skörd en icke obetydlig inkomstökning under nästa regleringsår kommer att tillfalla jordbruket. Det ställningstagande, som sålunda ägt rum i prisfrågan, måste enligt utskottets uppfattning ur jordbrukets synpunkt betraktas som gynnsamt. Bland annat med hänsyn härtill anser sig utskottet icke kunna ansluta sig till det i motionen II: 533 framställda yrkandet.

Enligt vad som uttalats av departementschefen skulle genom Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan i viss utsträckning ha tillgodosetts önskemål som framförts vid 1943 års riksdag, att reallönen för jordbruksarbetarna borde vara jämställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden. Det inkomstöverskott, som jämlikt det nu fattade prisbeslutet vid medelgod eller god skörd skulle få tillfalla jordbruket, kommer nämligen att möjliggöra viss höjning av lantarbetarlönen. Denna höjning jämställer visserligen icke jordbruksarbetaren i lönehänseende med andra grovarbetare å landsbygden men minskar i varje fall den betydande löneskillnad, som nu är rådande. Den jämställdhet i lönehänseende som enligt utskottets uppfatt-

ning å detta område alltjämt måste eftersträvas, kommer alltså icke nu att uppnås. Med hänsyn till det beslutade löne- och prisstoppet och under förutsättning att detta alltjämt kommer att bestå under nästa regleringsår synes emellertid under förhandenvarande förhållanden den löneökning, som sålunda ställts i utsikt, få anses godtagbar. Utskottet förutsätter härvid, att en ytterligare förbättring av jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast kan komma att genomföras. Även om lönsamheten av vissa jordbruk, som drivas under särskilt gynnsamma produktionsbetingelser, i och för sig torde kunna motivera någon höjning av lantarbetarlönen, synes en allmän sådan höjning icke kunna genomföras utan ökad avkastning av jordbruket. De närmare undersökningar och överväganden som härutinnan finnas erforderliga, torde enligt vad utskottet inhämtat komma att behandlas av 1942 års jordbrukskommitté. Något särskilt uttalande från riksdagens sida i förevarande hänseende synes utskottet sålunda icke för närvarande erforderligt. Med det anförda har utskottet angivit sin ståndpunkt till de yrkanden som i nu behandlade hänseenden framställts i de likalydande motionerna I: 76 och II: 124 samt i motionen II: 416.

Som departementschefen framhållit kommer den avsedda höjningen av lantarbetarlönen att medföra en motsvarande ökning av ersättningen för det arbete, som utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar. För innehavarna av de mindre brukningsdelarna, där arbetet helt eller till största delen utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar, kommer alltså det förhållandet, att vid prissättningen utrymme lämnas för en betydande höjning av lantarbetarlönen, att medföra en motsvarande ekonomisk förbättring. Vid det större jordbruket, där arbetet i huvudsak utföres av lejd arbetskraft, kommer denna förbättring däremot icke i samma utsträckning brukaren till del. Särskilt beträffande mera rationellt bedrivna större jordbruk kan dock förbättringen även bliva av betydelse för brukaren själv.

I motionen II: 416 har bland annat hemställts om utredning angående de belopp, som kunna erfordras för en modernisering av lantbrukets byggnadsbestånd. En sådan utredning torde emellertid, som livsmedelskommissionen framhållit, lämpligen ej böra igångsättas, förrän riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken bestämts och det sålunda blivit möjligt att bedöma, i vilken utsträckning de nu befintliga brukningsdelarna böra bestå såsom självständiga enheter. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke kunna biträda berörda yrkande i motionen.

Utskottet vill för sin del i likhet med departementschefen förorda, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att alltjämt handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter utskottet emellertid, att riksdagen höres. Kungl. Maj:ts angivna befogenheter torde böra gälla till och med den 31 augusti 1945.

Utskottet ingår härefter på de särskilda regleringsåtgärderna och de i anslutning därtill väckta motionerna.

I fråga om *mjölk- och matfjattsregleringen* har i propositionen föreslagits, att de statliga regleringarna skola tills vidare bibehållas i stort sett oförändrade. Vad departementschefen härutinnan uttalat föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

De bestämmelser, som äro intagna i förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes till framställning av grädde, ha i visst hänseende kringgått. Bestämmelserna böra därför, enligt vad livsmedelskommissionen föreslagit, ändras så att de bliva tillämpliga även å användande av smör för framställning av varor, som kunna användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller av varor, som kunna användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t underställt riksdagen till antagande förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m. Utskottet har vid sin granskning av detta författningsförslag icke funnit anledning till erinran.

Beträffande producentbidraget har departementschefen närmast anslutit sig till ett inom livsmedelskommissionen utarbetat förslag, enligt vilket de nuvarande bestämmelserna skola i huvudsak bibehållas oförändrade med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Härigenom skulle leverantörer av större kvantiteter mjölk, för vilka producentbidraget icke torde vara avsett, på ett tidigare stadium avskäras från producentbidrag. Enligt departementschefens mening böra bidragsbestämmelserna utformas så, att bidrag utgår enligt nu gällande regler intill en månadsleverans av 1 100 kilogram, motsvarande ett bidrag av 26 kronor, med sistnämnda belopp även för leveranser, som uppgå till mer än 1 100 men ej överstiga 1 200 kilogram, och därefter minskas med 2 öre för varje kilogram, varmed månadsleveransen överstiger 1 200 kilogram, för att helt upphöra vid en månadsleverans av 2 500 kilogram. Livsmedelskommissionen skulle därvid erhålla befogenhet att vidtaga sådana justeringar av reglerna för beräkning av producentbidragen, som funnos kunna medföra en förenkling vid beräkningen och utbetalandet av bidragen. Kostnaden för de sålunda föreslagna bestämmelserna för producentbidrag har beräknats till omkring 46 100 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ytterligare ett belopp av 9 000 000 kronor ställas till förfogande för utbetalande av lokala differentieringsbidrag. Fastställandet av grunderna för utbetalningen av dessa bidrag borde enligt vad departementschefen uttalat anstå till hösten, då större möjligheter föreligga att överblicka mjölkproduktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna.

I fråga om producentbidragen ha i de väckta motionerna framställts ett flertal yrkanden. Sålunda ha i de likalydande motionerna I:216 och II:335 yrkats, att bidraget skulle utbetalas kvartalsvis och utgå med 4 öre för kilogram för 2 000 kilogram mjölk per kvartal med avdrag av 2 öre per kilogram för den del av mjölkleveransen, som låge över 3 500 kilogram per kvartal, för att upphöra vid en kvartalsleverans av 7 500 kilogram,

samt att en årsutjämnning av bidraget skulle ske vid årets slut. Genom detta system anses innehavarna av s. k. ofullständiga jordbruk erhålla ett något högre bidrag än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Enligt vad utskottet inhämtat skulle ett bifall till yrkandet i dessa motioner föranleda en kostnad utöver Kungl. Maj:ts förslag av omkring 6 100 000 kronor.

I motionen II: 520 har framhållits, att ytterligare stöd borde lämnas innehavare av s. k. familjejordbruk. Enligt vad som yrkats i motionen skulle bidrag utgå i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag intill en månadsleverans av 1 200 kilogram, varefter avdrag skulle ske med 1,5 öre för kilogram intill en leverans av 2 000 kilogram och med 3 öre för kilogram vid en leverans av 2 000 kilogram för att upphöra vid en månadsleverans av 2 450 kilogram. Detta förslag skulle medföra en merkostnad i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag om cirka 1 200 000 kronor.

Enligt vad som yrkats i de likalydande motionerna I: 217 och II: 330 samt i motionen II: 321 borde producentbidraget utgå med 5 öre för kilogram mjölk för en månadsleverans av 650 liter samt regleras för år. Kostnaden för genomförandet av ett sådant förslag har beräknats överstiga kostnaden för Kungl. Maj:ts förslag med omkring 33 400 000 kronor.

Producentbidraget borde enligt förslag som framställdes i motionen I: 336 utgå med 4 öre per kilogram mjölk intill en månadsleverans av 500 kilogram för att därefter utgå med oförändrat belopp intill en månadsleverans av 3 000 kilogram, varefter bidraget skulle helt upphöra. Även jämlikt detta förslag skulle årsreglering genomföras. Förslaget skulle medföra en merkostnad i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag om cirka 3 600 000 kronor.

Även om, såsom departementschefen framhållit, Kungl. Maj:ts beslut i fråga om jordbrukspriserna under regleringsåret 1944/45 kan komma att medföra bland annat en väsentlig förbättring för innehavarna av mindre brukningsdelar, synes det utskottet angeläget att dessa jordbrukare även härutöver erhålla någon inkomstförbättring. Denna förbättring torde kunna erhållas genom lämplig utformning av bestämmelserna för producentbidrag. Emellertid bör den kostnadsram för jordbrukets prisreglering som angivits i propositionen härvid icke få överskridas. Enligt utskottets uppfattning synes den utformning av bestämmelserna för producentbidragen som föreslagits i de likalydande motionerna I: 216 och II: 335 i stort sett tillgodose det av utskottet angivna önskemålet. Utskottet ansluter sig alltså till vad som föreslagits i dessa motioner med den jämkningen att årsreglering icke synes böra genomföras. Den merkostnad, som ett genomförande av vad utskottet förordat medför — omkring 5 000 000 kronor — synes i första hand böra täckas av de medel som beräknats för lokala differentieringsbidrag. I den mån genom uppkommen missväxt mera betydande anspråk skulle framträda på erhållande av medel till utdelande av lokala differentieringsbidrag, synas härför erforderliga medel, utöver de för ändamålet reserverade, kunna erhållas genom en mindre jämkning i grunderna för mjölkpristilläggen.

Vad departementschefen föreslagit i fråga om mjölkpristillägg och norrländska differentieringstillägg har icke föranlett någon erinran från utskot-

tets sida. För mjölkpristillägg böra alltså upptagas 46 200 000 kronor och för norrländska differentieringstillägg 5 000 000 kronor. Vidare böra i enlighet med departementschefens förslag för särskilda mjölkbidrag m. m. beräknas 8 000 000 kronor. Från sistnämnda medel torde böra utgå *dels* s. k. merfraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körinjer inom områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare äro dessa medel avsedda för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Utskottet vill ånyo fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å den ersättning som utgår för mottagning och behandling av s. k. supplementärmjölk vid vissa mejerier ävensom därmed sammanhängande spörsmål.

I motionen II: 528 har yrkats, att priset på lantsmör från sådan producent av vilken icke skäligen kunde påfordras att han lämnade sin mjölk till mejeri borde sättas så att han i huvudsak erhöle samma ekonomiska utbyte av mjölken som vid leverans till mejeri. Enligt utskottets uppfattning är syftet med yrkandet i motionen behjärtansvärt. Emellertid torde ett genomförande därav av praktiska skäl svårligen kunna ske. Utskottet förutsätter emellertid, att den höjning vidtages av priset å lantsmör klass I och II, som med hänsyn till avsättningsförhållandena visar sig möjlig. Kostnaderna för pristillägg för lantsmör och för omhändertagandet av lantsmör böra, på sätt departementschefen angivit, upptagas till 500 000 kronor.

Enligt förslag, som framlagts i de likalydande motionerna I: 331 och II: 529, borde lättnader genomföras beträffande rådande trafikrestriktioner när det gällde vissa livsmedelstransporter samt skälig kompensation utgå till de jordbrukare som genom statliga ingripanden fått förhöjda transportkostnader vid leverans av mjölk till mejeri. Vidkommande yrkandet om lättnader i trafikrestriktionerna förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad å de förhållanden som omnämnts i motionerna samt vidtager de lättnader som med hänsyn till försörjningsläget och andra föreliggande förhållanden kunna anses genomförbara. I fråga om yrkandet rörande kompensation för inskränkningar i transportmöjligheter av mjölk vill utskottet erinra att ett bifall till ett sådant yrkande skulle medföra konsekvenser å andra områden som svårligen nu kunna överblickas. Utskottet anser sig med hänsyn härtill icke böra förorda bifall till vad som därutinnan yrkats.

I fråga om *reglering av andra animaliska produkter än mejeriprodukter* har Kungl. Maj:t förordat, att regleringssystemet beträffande köttvaror bibehålles i huvudsak oförändrat under nästa regleringsår. I de likalydande motionerna I: 332 och II: 525 har yrkats, att producentbidrag för fläsk skulle utgå för de mindre brukningsdelarna, samt att för finansiering av dessa bidrag skulle upptagas slaktdjursavgift. Ett producentbidrag å fläsk torde emellertid komma att omfatta en så betydande del av fläskproduktionen, att

det ur stimulanssynpunkt måste anses lämpligare med en allmän höjning av fläskpriset. Med hänsyn härtill och då producentbidrag å fläsk till skillnad mot motsvarande bidrag för mjölk huvudsakligen endast kommer småbrukarna inom vissa landsändar till godo samt därigenom knappast kommer att verka såsom ett stöd för småbruket överhuvud taget, anser sig utskottet icke böra tillstyrka nu behandlade yrkanden i motionerna.

Vad som i propositionen anförts rörande äggregleringen har icke föranlett något uttalande från utskottets sida.

Jämväl vad som i propositionen föreslagits i fråga om *potatisregleringen* tillstyrkes av utskottet. Riksdagen synes böra godkänna den i 9 § mellan livsmedelskommissionen och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. upprättat avtal avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår av kommissionen gjorda utfästelse. Enligt denna utfästelse åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1944/45 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1944 inneliggande lager av prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen, under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, räknat från och med den 1 oktober 1944.

Beträffande *brödsädsregleringen* har livsmedelskommissionen framhållit att, därest brödsäds-skörden år 1944 skulle bli av någorlunda normal storlek, denna skörd vid nuvarande ransonering icke blott skulle komma att motsvara den löpande konsumtionen under regleringsåret 1944/45, utan även lämna ett visst överskott. Inom kommissionen ha till övervägande förelegat två av Svenska spannmålsaktiebolaget framlagda förslag rörande brödsädsregleringen under nästa regleringsår. Det ena förslaget går ut på en inlösningsgaranti kombinerad med ett stödköpsförfarande efter samma huvudprinciper som nu gällande regleringssystem men med större marginal mellan stödpris och högsta kvarnpris. Enligt det andra systemet skulle tillämpas ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser i likhet med vad som gällt för foderädsregleringen under innevarande regleringsår. Departementschefen har i likhet med livsmedelskommissionen icke funnit det lämpligt att redan nu taga ställning till frågan, vilketdera av de båda föreslagna systemen som bör tillämpas under nästa regleringsår.

I de likalydande motionerna I: 335 och II: 532 har hemställts, att riksdagen skulle uttala sig för att det andra alternativa förslaget — d. v. s. med fasta, under regleringsåret stigande priser å brödsannmål — skulle tillämpas, därest icke en större export av brödsannmål komme till stånd.

Vid bestämmandet av vilket prissystem som bör tillämpas för brödspannmål under nästa regleringsår bör hänsyn bland annat tagas till utfallet av årets brödsädsskörd. Vid sådant förhållande torde något bestämt uttalande från riksdagens sida i denna fråga icke böra göras nu. Det kan emellertid redan nu förutses, att brist på lagringsutrymmen kommer att föreligga. Det som närmast synes kunna ändra detta förhållande är, om vid ändrade utrikespolitiska förhållanden export av brödsäd kommer till stånd. Om så icke blir fallet eller annan lättnad i lagringsförhållandena icke inträder, synes systemet med fasta priser böra förordas. Härigenom vinnes bl. a. dels att lagring hos jordbrukare stimuleras, dels att lantbruket verkligen erhåller de av statsmakterna avsedda priserna på brödspannmål.

I de likalydande motionerna I: 330 och II: 526 samt i motionen I: 337 har uttalats önskemål om att livsmedelskommissionen skulle fastställa ett större antal prisorter än för närvarande. Även utskottet finner det för sin del önskvärt, att vad motionärerna åsyftat i möjligaste mån blir beaktat vid behandlingen av frågan om prisorterna. Som utskottet framhöll vid 1943 års riksdag, synes det vara av vikt att prisortssystemet genomföres på sådant sätt att producenterna inom avlägset belägna trakter kunna ordna avsättning för sin spannmål utan att behöva belastas med alltför höga transportkostnader.

Med hänvisning till den prissättning å brödsäd, som redan ägt rum, och det förslag rörande ytterligare stöd till småbruket, som förordats av utskottet, anser sig utskottet icke böra biträda yrkandet i de likalydande motionerna I: 332 och II: 525, att arealtillägg införes för mindre jordbruksenheter.

Vad departementschefen föreslagit i syfte att öka de befintliga lagringsutrymmena för spannmål har icke föranlett annat uttalande från utskottets sida än att åtgärder i första hand böra vidtagas för att utnyttja hos spannmålsodlarna eller eljest befintliga lagringsutrymmen. Vidare förutsätter utskottet, att försiktighet iakttages med igångsättande av nybyggnader för spannmålsaktiebolagets egen räkning.

Beträffande *fodermedelsregleringen* har departementschefen uttalat, att han för närvarande icke hade anledning föreslå vidtagande av ändringar i reglerna för handeln med fodersäd. Frågan om stråfodersregleringen skulle enligt vad departementschefen förordat avgöras först då utfallet av innevarande års stråfodersskörd närmare kunde överblickas. Ej heller i fråga om de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende å olika slag av kraftfodermedel, anser departementschefen att några principiella förändringar böra vidtagas.

I de likalydande motionerna I: 333 och II: 530 har uttalats det önskemålet, att det mindre jordbrukets behov av spannmål och oljekraftfoder borde beaktas i högre grad än för närvarande. Liknande synpunkter ha framförts i motionen II: 524.

Utskottet, som i princip biträder vad departementschefen föreslagit rörande fodermedelsregleringen, finner det önskvärt, att det mindre jordbrukets behov av fodermedel tillgodoses i hela den utsträckning, som försörj-

ningsläget och disponibla fodermedelskvantiteter medgiva. I den mån mjölkavkastningen inom olika besättningar lägges till grund för tilldelning av oljekraftfoder och kli, bör hänsyn tagas till hela mjölkproduktionen samt de krav på medelavkastning som förra året uppställdes något sänkas. Såsom departementschefen framhållit bör därjämte en tilldelning av viss kvantitet per ko äga rum. Med hänsyn till Norrland och de svagare jordbruksbygderna i övrigt bör den på så sätt fördelade kraftfodermängden icke sättas alltför låg i förhållande till hela den disponibla kvantiteten. Enligt utskottets uppfattning är det önskvärt, att jordbrukarna så tidigt som möjligt på hösten erhålla underrättelse om beräknad tilldelning av kraftfoder.

Vad i propositionen föreslagits rörande *konstgödselregleringen* och *Svenska spannmålsaktiebolaget* giver icke utskottet anledning till något särskilt uttalande.

I fråga om *åtgärder till stödjande av fårskötseln* har livsmedelskommissionen föreslagit, att viss prisgaranti skulle lämnas å svensk ull under en tid av tre år, räknat från den 1 augusti 1944. Garantipriset å svensk ull av medelkvalitet skulle enligt detta förslag bestämmas till 20 gånger mjölkpriset. För bättre eller sämre vara skulle därvid göras tillägg eller avdrag med hänsyn till kvaliteten. Beträffande finansieringen av prisgarantien har kommissionen föreslagit, att ett särskilt anslag för ändamålet skulle anvisas å budgeten. I då rådande prisläge ansågs garantipriset icke komma att medföra några kostnader för statsverket. Då det är omöjligt att förutsätta, hur förhållandena härutinnan komma att gestalta sig framdeles, har kommissionen föreslagit att för ändamålet skulle upptagas ett förslagsanslag för budgetåret 1944/45 om 100 000 kronor.

Departementschefen har — under förväntan att åtgärder, som i förevarande syfte nu må finnas erforderliga, komma till stånd genom jordbrukets föreningar och textilindustrien — icke funnit det påkallat att upptaga denna fråga till avgörande. Densamma torde få behandlas i samband med 1942 års jordbrukskommittés slutliga förslag.

I motionerna I: 327 och II: 527 har föreslagits, att omedelbara åtgärder skulle vidtagas till fårskötselns stödjande i huvudsaklig överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag.

Utskottet finner det liksom departementschefen och motionärerna angeläget, att den återhämtning i fårstammen, som ägt rum under de gångna krigsåren, icke förbytes i en reduktion av besättningarna. Av särskild betydelse härvid torde vara, att en återgång efter krigets slut icke kommer att ske till det låga pris å svensk ull, som gällde före kriget. Att vänta med åtgärder till dess en starkare nedslaktning av fårstammen kan ha ägt rum, synes icke tillrådligt. Utskottet finner därför livsmedelskommissionens förslag välbetänkt och tillstyrker, att Kungl. Maj:t överväger åtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag.

Departementschefen har vidare föreslagit, att medel även under nästa budgetår ställas till förfogande för *särskilda åtgärder till stöd åt jordbruket i Norrland*. För dessa stödåtgärder, som avse även vissa delar av Dalarna och Värmland, torde som departementschefen föreslagit liksom under senaste år ett belopp av 900 000 kronor böra ställas till förfogande. Utskottet kan alltså icke ansluta sig till yrkandet i de likalydande motionerna I: 332 och II: 525, att detta belopp bestämmes till 10 000 000 kronor. Utskottet vill icke motsätta sig att jämväl för nästa budgetår medel ställas till förfogande av de för produktionsfrämjande åtgärder i Norrland anvisade till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Liksom tidigare vill utskottet emellertid understryka vikten av att denna verksamhet icke kommer att få sådan omfattning att den undanskjuter vall- och mosskulturföreningens egentliga uppgifter. Departementschefens förslag, att medel ställas till förfogande för fortsättande av de i propositionen omnämnda arbetena för ogräsets bekämpande och utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis, liksom ock till de förordade åtgärderna för förädling av sojävaxter, för inspektion över klassificering av kött m. m. samt för fortbildningskurser för konsulenter och lantbrukslärare berörande jordbrukets rationaliseringsproblem, biträdas av utskottet.

Kostnaderna för de föreslagna regleringsåtgärderna ha i propositionen beräknats till sammanlagt 231 000 000 kronor. Av denna summa belöpa i enlighet med vad utskottet förut föreslagit 51 000 000 kronor på producentbidrag, 46 200 000 kronor på mjölkpristillägg, 5 000 000 kronor på differentierings-tillägg för mjölk i Norrland, 4 000 000 kronor på lokala differentieringsbidrag för mjölk, 8 000 000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktdbidrag m. m., 500 000 kronor på pristillägg för lantsmör, 40 000 000 kronor på förmalningsersättning, 64 000 000 kronor på Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, 9 000 000 kronor på prisclearing för fodermedel m. m. samt 3 000 000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfetsregleringen sammanhängande uppgifter. Dessa medel äro vidare avsedda att även i fortsättningen få anlitas för täckande av kostnader för 1942 års jordbrukskommitté. Hinder torde ej heller böra möta att av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område disponera ytterligare ett belopp av 25 000 kronor för täckande av vissa utgifter för utdelande av livsmedel till nödlidande. I propositionen till årets riksdag nr 262 har till förmalningsersättningar äskats ett belopp av 40 000 000 kronor. Spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder m. m., som för löpande budgetår finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet, torde från och med nästa budgetår böra bestridas från ett särskilt under nionde huvudtiteln uppfört reservationsanslag benämnt Prisclearing för fodermedel m. m. Utskottet har för sin del icke något att erinra mot att detta anslag uppföres med ett belopp av 9 000 000 kronor. För spannmålsbolagets verksamhet sy-

nes böra anvisas ett reservationsanslag av 64 000 000 kronor. Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde i anslutning till det anförda böra för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 118 000 000 kronor.

I den mån departementschefens anförande och förslag icke i det föregående berörts, har utskottet saknat anledning till erinran däremot.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevärande proposition

1) antaga vid propositionen fogade förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.;

2) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer; samt

3) för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag* av 118 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag* av 64 000 000 kronor;

c) till *Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag* av 9 000 000 kronor;

B. att följande motioner, nämligen I: 76 och II: 124, I: 216 och II: 335, I: 217 och II: 330, II: 321, II: 416, I: 327, I: 330 och II: 526, I: 331 och II: 529, I: 332 och II: 525, I: 333 och II: 530, I: 335 och II: 532, I: 336, I: 337, II: 520, II: 524, II: 527, II: 528 samt II: 533, må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 9 juni 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Gabrielsson, Alfred Andersson, Jacob Hansson*, friherre *Beck-Friis, Näslund* och *Anderberg* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i *Löbbo, Liedberg, Gustafson* i *Vimmerby, Ericsson* i *Sörsjön, Mäler, Lundbom, Gustafson* i *Dädesjö* och *Svensson* i *Ljungskile*.

Reservationer:

A. beträffande utskottets motivering rörande *regleringen av andra animaliska produkter än mejeriprodukter* (s. 26—27) av herr *Svensson* i *Ljungskile*;

B. beträffande utskottets motivering i fråga om *åtgärder till stödjande av fårskötseln* (s. 29)

dels av herrar *Carl Edmund Eriksson, Anderberg* och *Svensson* i *Ljungskile*, vilka ansett, att utskottets motivering i denna del bort ha följande lydelse:

»I fråga om *åtgärder till stödjande av fårskötseln* — — — (lika med utskottet) — — — med livsmedelskommissionens förslag.

Utskottet finner det liksom departementschefen och motionärerna angeläget, att den återhämtning i fårstammen, som ägt rum under de gångna krigsåren, icke förbytes i en reduktion av besättningarna. Av särskild betydelse härvid torde vara, att en återgång efter krigets slut icke kommer att ske till det låga pris å svensk ull, som gällde före kriget. Då denna fråga är föremål för behandling inom 1942 års jordbrukskommitté och förslag från kommitténs sida torde vara att förvänta mot slutet av innevarande år, anser sig utskottet icke böra tillstyrka särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad å förevarande spørsmål och, därest en mera utpräglad tendens till ökad nedslaktning av får framträder, vidtager de tillfälliga åtgärder till stöd för priset å den inhemska ullen som må anses erforderliga»;

dels ock av herr *Andersson* i *Löbbo*.